

Володимир ЗАЙЧЕНКО,
д-р. екон. наук, професор,
Центральноукраїнський національний технічний
університет, Україна
(<https://orcid.org/0000-0001-9523-1220>)

Олександр КАБЕШЕВ,
здобувач вищої освіти,
Центральноукраїнський національний
технічний університет, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ ТОРГІВЛЕЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Міжнародна торгівля відіграє ключову роль у розвитку світової економіки, проте сучасна епоха характеризується безпрецедентними змінами та невизначеністю. Геополітичні зрушення, економічна нестабільність та технологічні інновації відчутно впливають на глобальні торговельні відносини й політики. Це зумовлює потребу в нових, інноваційних підходах до управління міжнародною торгівлею, щоб забезпечити стійкість та ефективність торговельної діяльності у непередбачуваному середовищі. Особливо актуальною є ця тема для України, яка інтегрується у світову економіку та одночасно зіштовхується з численними викликами сьогодення.

Для України сучасний стан зовнішньої торгівлі визначається як викликами, так і новими можливостями. Через військові дії Україна повністю припинила торговельні відносини з росією та Білоруссю, які до 2021 року входили до першої десятки її партнерів, що змусило переорієнтувати експортно-імпортні потоки на ринки Європейського Союзу та інших країн. Станом на кінець 2022 року частка ЄС у зовнішньоторговельному обороті України різко зросла; за оцінками, торговельна відкритість української економіки (співвідношення сумарного експорту та імпорту до ВВП) досягла майже 70%. Таким чином, українська зовнішня торгівля швидко інтегрується з європейським ринком на тлі ослаблення зв'язків з традиційними пострадянськими ринками. Одночасно спостерігається поживлення експорту окремих товарів із високою доданою вартістю, зокрема ІТ-послуг, агропродовольчої продукції тощо, що свідчить про адаптацію України до нових умов. Загалом сучасний стан міжнародної торгівлі можна охарактеризувати як перехідний: він відзначається високою

динамічністю, цифровізацією та перерозподілом глобальних торговельних потоків у відповідь на зовнішні шоки.

Для ефективного управління міжнародною торгівлею в умовах турбулентності потрібні інноваційні рішення та методи. Серед новітніх підходів можна виділити: 1. Цифровізація та електронна торгівля – активне впровадження цифрових технологій у зовнішньоторговельні операції (онлайн-платформи, e-commerce, електронний документообіг, великі дані). Зокрема, Україна уклала першу в своїй історії Угоду про цифрову торгівлю з Великою Британією, що сприятиме спрощенню процедур та безперешкодному потоку даних і цифрового контенту між країнами; 2. Розвиток стійких ланцюгів постачання – застосування підходів для підвищення гнучкості й надійності торговельних маршрутів. Наприклад, концепція nearshoring (перенесення виробництва ближче до ринків збуту) набуває популярності як спосіб зменшити залежність від далеких постачальників і мінімізувати ризики перебоїв; 3. Спрощення та уніфікація торговельних процедур – інновації в регулюванні та адмініструванні торгівлі, зокрема впровадження міжнародних стандартів і найкращих практик. Йдеться про єдине вікно на митниці, приєднання до Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), запровадження статусу авторизованого економічного оператора (АЕО) тощо; 4. Нові формати торговельної співпраці – перегляд торговельної політики і укладення сучасних угод, що виходять за рамки класичних питань тарифів. Сюди належать угоди з акцентом на електронну комерцію, захист інвестицій, стандарти якості та сталий розвиток. Держави і компанії активно шукають інноваційні підходи до формування стратегічних альянсів та ланцюгів вартості, адаптуючись до глобальних трендів.

Незважаючи на перспективи, сучасне торговельне середовище висуває низку серйозних викликів для управління міжнародною торгівлею: 1. Геополітична напруженість, зокрема зростає роль геополітики у формуванні торговельних відносин. Торговельні війни, санкції, воєнні конфлікти (як-от війна в Україні) дестабілізують ринки, порушують усталені зв'язки і вимагають перегляду торговельних стратегій; 2. Протекціонізм і реформування правил, зокрема посилення тенденцій до протекціонізму проявляється через підвищення тарифів, квот і технічних бар'єрів. Відбувається модернізація правил світової торгівлі: діяльність СОТ переживає випробування, країни укладають нові регіональні угоди, часто поза рамками багатосторонніх домовленостей; 3. Технологічні та цифрові розриви, що проявляється у швидкому прогресі цифрових технологій призводить до появи нових моделей бізнесу і торговельних практик, з якими традиційне регулювання не

завжди встигає. Країни, що відстають у цифровій інфраструктурі, ризикують втратити конкурентні переваги; 4. Постпандемічне відновлення та зміна споживчих пріоритетів. Наслідки COVID-19 ще даються взнаки: порушені логістичні ланцюги частково відновилися, але компанії переглядають стратегії запасів і диверсифікації постачань. Споживачі більше уваги приділяють надійності доставки, безпеці товарів та екологічності, що тисне на бізнес пристосовуватися до цих запитів; 5. Виклики євроінтеграції для України. На шляху зближення з ЄС українська економіка має імплементувати тисячі норм і стандартів Співтовариства. Інтеграція приносить нові можливості, але й супроводжується ризиками для окремих секторів. Українські дослідники відзначають, що посилення процесів євроінтеграції створює і серйозні виклики для зовнішньої торгівлі України – від необхідності підвищення якості продукції до посилення конкуренції з боку європейських виробників. Адаптація регуляторного середовища (технічні регламенти, санітарні норми, митні процедури) потребує значних зусиль держави та бізнесу.

Попри зазначені виклики, для України відкриваються і нові можливості активно долучитися до світових торговельних процесів за рахунок інноваційних підходів: 1. Подальша інтеграція з ЄС та розширення ринків. Набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС і поступова інтеграція до єдиного ринку ЄС створюють передумови для збільшення експорту українських товарів і послуг. Отримання «промислового безвізу» (взаємне визнання стандартів) та адаптація до вимог ЄС дозволить вітчизняним виробникам вийти на більшу аудиторію споживачів; 2. Залучення інвестицій і відбудова з фокусом на експорт. Пovoєнна відбудова України може стати каталізатором модернізації промисловості. Іноземні інвестори виявляють інтерес до українського агросектору, металургії, енергетики та ІТ-сфери. За умови створення сприятливого бізнес-клімату Україна має шанс стати майданчиком для перенесення виробництв ближче до ринку ЄС (стратегія *nearshoring*), що підсилить її роль у регіональних ланцюгах доданої вартості; 3. Розвиток секторів з високою доданою вартістю. Для довгострокового успіху в міжнародній торгівлі Україна прагне відійти від сировинної моделі експорту. Науковці наголошують, що шлях до зміцнення економіки лежить через стимулювання розвитку переробних галузей і всебічну підтримку експорту продукції глибокої переробки. Розбудова сучасних виробництв у харчовій, хімічній, машинобудівній промисловості дозволить Україні експортувати більше готової продукції, а не лише сировини; 4. Цифрова економіка та інновації. Україна вже сьогодні є одним зі світових лідерів у сфері ІТ-послуг, і цей потенціал можна

використати для розвитку електронної торгівлі та стартап-екосистеми. Збільшення частки цифрових послуг в експорті (ІТ-аутсорсинг, креативні індустрії) сприятиме інтеграції України у глобальні цифрові ринки. Урядові ініціативи на кшталт «Дія» та цифровізація державних послуг створюють підґрунтя для більш прозорого і швидкого ведення зовнішньоторговельних операцій.

Отже, для України акцент на інноваціях у сфері міжнародної торгівлі є подвійно важливим. По-перше, це шлях до мінімізації негативного впливу зовнішніх шоків (таких як військові дії чи економічні кризи) через підвищення стійкості торговельної системи. По-друге, інноваційні заходи відкривають нові можливості для зростання: від освоєння цифрових ринків до залучення інвестицій у виробництво. Висновок полягає в тому, що успішне управління міжнародною торгівлею у сучасних умовах неможливе без системної модернізації торговельної політики та інфраструктури. Україна має використовувати свій потенціал, впроваджуючи найкращі світові практики, щоб закріпити свою роль на світових ринках та забезпечити сталий розвиток національної економіки в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2(133). С. 30–39.
2. Зубко Т., Данченко Л. Євроінтеграція: виклики для зовнішньої торгівлі. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 3(128). С. 4–13.
3. Гудіма Т., Трегуб О., Камишанський В. Угоди про міжнародну цифрову торгівлю та цифрову економіку: виклики й перспективи для України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2023. Т. 5, № 52. С. 449–460.
4. Припула Х.М., Кирик І.М. Оцінення структури та динаміки зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. С. 448–455. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-60>
5. Гаврилюк І. Розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-53>